

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเพื่อให้เจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรม รัฐให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ระบบการจัดการศึกษาตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาในช่วงปฐมวัยเป็นการศึกษา ที่มุ่งเน้นการอบรมคุณเล และพัฒนาความพร้อมของเด็กเพื่อการเรียนรู้ในขั้นต่อไป (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) และสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ กล่าวถึงเรื่องการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาลดับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่าง เสมอภาคเท่าเทียมกันโดยมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น ให้ครอบคลุมพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) จากนโยบาย ดังกล่าวทำให้หน่วยงานระดับจังหวัด นำมาปฏิบัติเพื่อจัดการศึกษาในระดับนี้ โดยมีเป้าหมายที่จะ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เมื่อสิ้นแผนระยะที่ 7 พุทธศักราช 2539

การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษามีมานานแล้ว จะเห็นได้จากพัฒนาการของการอนุบาล ศึกษาในประเทศไทย ได้เริ่มจัดอย่างเป็นทางการ และจัดให้กับประชาชนตั้งแต่ปลายรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นเสนาบดีกระทรวง ธรรมการ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกของไทย ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2461 ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่ 4 โรงเรียนอนุบาล มาตรา 27 ว่า "โรงเรียนอนุบาลเป็น โรงเรียนที่ประสงค์มุ่งเอาการเลี้ยงดูเด็กอ่อนเป็นส่วนใหญ่ และสอนให้รู้อ่าน รู้เขียน นับไปพลาง ในระหว่างนี้ด้วย ในโรงเรียนเช่นนี้ ครูอนุบาลโรงเรียนไม่ต้องมีประกาศนียบัตรอย่างไวกก็ควร เป็นได้" โรงเรียนที่เปิดแผนกอนุบาลในระยะนั้น คือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียนมาแตร์ เดอวิทยาลัย และโรงเรียนราชินี สำหรับโรงเรียนอนุบาลของรัฐแห่งแรกคือ โรงเรียนละอออุทิศ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2483 และในส่วนภูมิภาคโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกคือ

โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ ปีพุทธศักราช 2485 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521) จะเห็นได้ว่า ในระยะแรกรัฐได้เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาเฉพาะในเมือง (กลิ่น สระทองเนียม, 2537) ส่วนการขยายอนุบาลชนบทได้เริ่มขึ้นครั้งแรก ปี พ.ศ. 2529 (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอนสาร, 2529) โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพราะได้เห็นความสำคัญของการเตรียมเด็กก่อนเข้าเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 และในเรื่องความสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กก่อนวัยเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กก่อนวัยเรียน ไว้ว่า เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของเขาแตกต่างเกิด และอัตราการเจริญพัฒนาของเด็กแต่ละคน จะไม่เท่ากัน แต่สามารถจะมาอบรมหรือกล่อมเกล้าแก้ไขได้บ้างโดยสิ่งแวดล้อม ถ้าเด็กได้รับ บรรยากาศรอบข้างและการดูแลที่ดีก็จะสามารถช่วยเด็กให้บรรลุพัฒนาการเร็วขึ้น การเข้าใจเด็ก แต่ละวัยและพัฒนาการของเด็กโดยถูกต้องเป็นการสร้างพลเมืองของชาติให้มีความพึงพอใจและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนา ทักษะการมนุษย์วัย 4-6 ปี ว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต และมีพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงนี้จะเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้และการดำรง ชีวิตในอนาคต อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่าน ได้มองเห็นความสำคัญของเด็กก่อนวัยเรียน ดังต่อไปนี้

เด็กช่วงวัย 3-6 ปี เป็นวัยที่พ่อแม่ต้องเตรียมความพร้อมให้เขา เพื่อพัฒนาต่อไปในวัย ประถมศึกษา และต่อไปในระดับสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่ดีติดตัวเขาจนเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้า (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2533) การเตรียมความพร้อมเด็กก่อนวัยเรียน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะ เด็กก่อนวัยเรียนถือว่าเป็นวัยทองของชีวิต เป็นวัยแห่งการวางรากฐานทั้งหลายทั้งปวงในชีวิต ความสำคัญในชีวิตของคนเราเริ่มต้นที่จุดนี้ บุคลิกภาพจะก่อตัวและพัฒนาไปในด้านที่ตงามทั้งหลาย อยู่ที่จุดเริ่มต้นของชีวิต อยู่ที่วัยทองของชีวิต คือในระยะเวลาที่เด็กอยู่ในช่วงวัยก่อนเรียน (จรรยา สุวรรณทัต, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สุมณา พานิช (2531) ที่ได้ให้ความเห็นว่า การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญของงานทุกชนิด การเริ่มต้นชีวิตก็เช่นกันโดยเฉพาะการเริ่มต้นของเด็กเล็ก จะมีอิทธิพลต่อชีวิตในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง และจินดนา หมูผึ้ง (2525) ได้กล่าวไว้ในลักษณะ เดียวกันว่า ความสำคัญของการศึกษาในระยะแรกเริ่มจะช่วยในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กและ ส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กเป็นวัยที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ตลอดจนจะมีผลไปถึง

อนาคตของเด็กด้วย บุญชู อังสวัสดิ์ (2536) ให้ความสำคัญว่า เด็กในระดับก่อนประถมศึกษาเป็น วิทยากรฐานของชีวิตกำลังเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดจากการใช้ ประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการสังเกต การเลียนแบบ การได้ปฏิบัติจริง การทดลอง ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับเด็กจึงมีความสำคัญยิ่งกับเด็กในวัยนี้ จนอาจจะกล่าวได้ว่าอบรมเลี้ยงดูอย่างไรก็จะ ได้เด็กอย่างนั้น เดือนใจ ทองสำริด (2536) กล่าวว่า การศึกษาของเด็กในระดับเริ่มเรียนเป็นระ ดับที่ควรให้ความสำคัญและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของเด็กในระดับเริ่ม เรียนนั้น จะมีลักษณะกระตือรือร้น สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ช่างสงสัยและมีพัฒนาการทางสติปัญญา สูงสุดเมื่อเทียบกับบุคคลวัยที่สูงกว่า จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการที่จะปลูกฝังเจตคติและ ส่วงามโน้มน้าที่พื้นฐานต่าง ๆ ทั้งสำหรับการศึกษาและการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bloom (อ้างถึงใน กองวิชาการ, 2536) ที่พบว่า สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาถึงร้อยละ 50 เมื่อ อายุ 4 ปี โดยไม่ใช้วิธีการบังคับและจะเจริญถึงร้อยละ 75 เมื่ออายุ 6 ปี ส่วนสรวพร แดงสกุล (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอนุบาลศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบว่าการศึกษา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศฉันใด การเรียนในระดับอนุบาลก็เป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับเด็กที่จะศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงขึ้นฉันนั้น

ดวงเดือน วังลินธ์ (2535) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเด็กก่อนวัยเรียนว่า การจัด บรรยายภาคการเขียนควรจัดให้น่าประทับใจ เพราะถ้าหากบุคคลใดรู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่อง ง่ายตาย สะดวกสบาย ประกอบกับการเรียนในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เขาผู้นั้นก็จะชวนขวย หาความรู้ไปจนตลอดชีวิต ฉะนั้นการศึกษาก่อนวัยเรียนจัดเป็นการศึกษาอีกระดับหนึ่งที่ผู้จัดตลอดจน ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนหรือผู้ดูแลเด็กซึ่งเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา (นิตยา สุวรรณศรี, 2535) และในสภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นตลอดเวลา สภาพสังคม และ เศรษฐกิจของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก อันเป็นเหตุทำให้มารดาต้องออกไปทำ งานนอกบ้าน ไม่สามารถดูแลบุตรหลานของตนเองได้ดังที่เคยเป็นในอดีต ดังนั้นผู้ปกครองจึงจำเป็น ต้องส่งบุตรหลานของตนไปยังสถานศึกษาก่อนวัยเรียน ซึ่งทำให้การศึกษาก่อนวัยเรียนมีบทบาทมาก ขึ้น ถ้าการจัดการศึกษาระดับนี้ดำเนินการจัดการได้ถูกต้องตามหลักการ และอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเด็กให้มีโอกาสพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้เหมาะสมกับศักยภาพ ของเด็กแต่ละคน (เบญจา แสงมลิ, 2528)

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากการประเมินผลของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพบว่าในด้านปริมาณ สามารถจัดบริการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กวัยก่อนประถมศึกษาได้เพียงร้อยละ 24.43 ของเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี และในด้านคุณภาพ นักเรียนที่ผ่านการเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 91.02 มีความพร้อมในการเรียนชั้น ป.1 สาเหตุที่เกณฑ์เด็กเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาได้น้อย เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นของโครงการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และพื้นที่ชนบทห่างไกลที่กันดารตามแนวชายแดน ภูเขา ขาดความพร้อมไม่สามารถจัดได้ (สนอง เครือมาก, 2537) และจากการประเมินผลการจัดการศึกษาประจำปี 2537 ของสำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเฉพาะด้านปริมาณเท่านั้น ส่วนด้านคุณภาพจำเป็นต้องพิจารณาอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538)

ในด้านการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กวัยก่อนเรียนนี้ ครูและผู้ปกครองบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจ เพราะธรรมชาติของเด็กก่อนวัยเรียน (3-6) ขวบ จะมีความต้องการตามธรรมชาติที่จะเรียนรู้ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้จากคนอื่นไม่ว่าจะเป็นเด็ก ๆ ในระดับใกล้เคียงกัน เด็กที่โตกว่าผู้ใหญ่หรือสิ่งแวดล้อม เด็กในวัยนี้จะชอบเล่นเพราะการเล่นเป็นเรื่องของการได้ประสบการณ์ เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิตและเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต ผู้ใหญ่ควรจะได้ช่วยให้เด็ก ๆ มีโอกาสได้เล่นของที่มีประโยชน์ให้เวลามากพอสำหรับการเล่น ให้เนื้อที่มากพอสำหรับเขาจะเล่นได้และให้ของเล่นที่ดี ทำลายจินตนาการและเขี่ยวนให้เขาเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสำเร็จ มีความสุขและมีคุณธรรม เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการได้ทดลองทำกิจกรรมด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้โดยผ่านการเขียนตัวหนังสือเป็นคำปกติจะไม่เกิดขึ้น จนกว่าเด็กจะมีอายุถึง 7 ปี (ดวงเดือน วังสิงห์, 2535) ในการจัดอนุบาลศึกษาในปัจจุบันมีแนวโน้มของการสอดแทรกการสอนหนังสือเข้าไปด้วย ซึ่งก็จะสนองความประสงค์ของผู้ปกครองบางคนและสถานศึกษาบางแห่งก็มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กได้เรียนเก่งตั้งแต่เล็กเพื่อจะเป็นเด็กเก่งในดอนโต ซึ่งตรงกันข้ามกับแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการอยู่ที่ต้องการให้เด็กเติบโตขึ้นโดยครบถ้วนทุก ๆ ทาง โดยที่ไม่ต้องห่วงเรื่องการเรียนหนังสือในช่วงอายุนี้นี้ และเชื่อว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นโดยครบถ้วนทุก ๆ ทาง จนถึงอายุที่ควรแก่การเรียนเมื่อใด ก็จะสามารถเรียนได้ดีเมื่อนั้น (สรวพร แดงสกุล, 2537) ไม่เช่นนั้นแล้วเด็กที่ถูกบังคับให้เรียนหนังสือก็จะขาดโอกาสคิดโดยอิสระ

เนื่องจากต้องคอยระวังปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามรูปแบบอยู่เสมอ จะส่งผลให้เด็กขาดความคิด  
สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (หรรษา นิธิวิเชียร,  
2535) เพื่อให้การตอบสนองกับเด็กในเรื่องการเล่น พงศักดิ์ สังข์ขันธ์ (2537) ได้เสนอแนะ  
ว่าผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้ปกครองและครูจะต้องได้รับการกระตุ้นทางด้านทัศนคติและความเข้าใจ  
เพื่อสนับสนุนการพัฒนากายของเด็กให้ประสบความสำเร็จใหม่ ๆ แก่เด็ก ครูจะต้องรู้ความต้องการของ  
เด็กว่าจะให้วัสดุอะไร อย่างไร เมื่อไร หรือกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการและความต้องการของ  
เด็ก ฉะนั้นครูจะต้องรู้จักวางแผนให้เหมาะสม ซึ่งในระยะเริ่มแรก พ.ศ. 2529-2535 ครูยัง  
ขาดประสบการณ์อยู่มาก เนื่องจากเป็นระยะเริ่มต้นและมีการจัดตั้งหลักสูตร 1 ปี (เล็กเล็ก)  
และ 2 ปี (อนุบาล) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแนวการจัด  
ประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา พ.ศ. 2536 ขึ้น โดยให้หน่วยงานในสังกัดได้นำไปใช้ทุกพื้นที่ ทั้ง  
พื้นที่ทั่วไปและพื้นที่ที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย และให้สามารถปรับแผนการจัดประสบการณ์ให้  
เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2538 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา  
แห่งชาติ ได้กำหนดแนวการจัดอนุบาลศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ  
ประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายสามประการ คือ

1. เปิดชั้นอนุบาล หลักสูตร 2 ปี ให้ครอบคลุมพื้นที่ ปีการศึกษา 2539
2. พัฒนาศักยภาพการเตรียมความพร้อม โดยเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ  
ทุกด้าน
3. วิจัยและพัฒนา รูปแบบ ตลอดจนกำหนดมาตรฐานการจัดอนุบาลศึกษาให้เป็นไปใน  
ทางเดียวกัน

ในการบริหารงานนั้น หากโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สำนักงาน  
การประถมศึกษาจังหวัด จะพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาให้บรรลุผลตามเกณฑ์มาตรฐาน จะต้องได้  
รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร เพื่อให้โรงเรียนมีทรัพยากรดังกล่าวในการบริหารงานและพัฒนา  
โรงเรียนไปสู่มาตรฐานในที่สุด ซึ่งทรัพยากรที่จะได้รับการสนับสนุนนั้น จำเป็นต้องหาคำตอบให้ได้  
ว่า จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอในการบริหารโรงเรียนให้มี  
คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและ  
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนจำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับใช้ในการดำเนินงาน  
ตามกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538) ในขณะเดียวกัน  
ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

พ.ศ. 2538 พบว่า ในเรื่องการจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ นั้น จากห้องเรียนทั้งหมด 1499 ห้อง มุมหนังสืออยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 752 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 50.17 มุมบ้านอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 999 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 66.64 มุมบล็อกอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 1229 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 81.99 มุมวิทยาศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง 1196 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 79.79 และห้องเรียนที่มีเอกสารหลักสูตรครบ จำนวน 276 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 18.41 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ, 2538) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า โรงเรียนต่างๆ ภายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จัดการศึกษาในระดับชั้นอนุบาลศึกษา ไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน และงานวิจัยของ งามนิจ วิทย์บำรุง (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น อังชัย วัดโนนกาล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 7 ภา คงเมือง (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน, บังอร ภูมิชาติ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่, มัทนา ท่าพิวก (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้แผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กในด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ในเขตการศึกษา 11, เมธา ปรารค์แสงวิไล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5, รัตนา สหาว่ายทอง (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 6 ต่างก็พบปัญหาคือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไม่เพียงพอ และมีการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ในระดับน้อย ขาดงบประมาณในการผลิตสื่อ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษาของจังหวัดชัยภูมิ ตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยศึกษาตามภาระงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 7 ภาระงาน คือ

1. ด้านการวางแผนและการบริหาร
2. ด้านการเรียนการสอน
3. ด้านการนิเทศการศึกษา
4. ด้านการจัดบุคลากร
5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม
6. ด้านส่งเสริมสนับสนุนการเรียนและคุณภาพชีวิตนักเรียน
7. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ชั้นอนุบาลศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2538 เพื่อค้นหาข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริง ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และความต้องการในการใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ชั้นอนุบาลศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

## 1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2539 เท่านั้น

1.3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดทำการสอนระดับอนุบาลศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2539 จำนวน 758 โรงเรียน

1.3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดทำการสอนระดับอนุบาลศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 120 โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเลือกมาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling)

1.3.4 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นภาระงาน 7 ภาระงาน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2538) คือ

1.3.4.1 ด้านการวางแผนและการบริหาร

1.3.4.2 ด้านการเรียนการสอน

1.3.4.3 ด้านการนิเทศการศึกษา

1.3.4.4 ด้านการจัดบุคลากร

1.3.4.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

1.3.4.6 ด้านส่งเสริมสนับสนุนการเรียนและคุณภาพชีวิตนักเรียน

1.3.4.7 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นอกจากนี้ยังได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นเกณฑ์พิจารณาวัสดุ ครุภัณฑ์

#### 1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ การตอบแบบสอบถามและตอบการสัมภาษณ์ถือว่าเป็นการตอบตามความเป็นจริง

#### 1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

1.5.2 ทร.14 หมายถึง ทะเบียนราษฎร หรือสำเนาทะเบียนบ้านของราษฎรในเขตบริการของโรงเรียน

1.5.3 ระดับอนุบาลศึกษา หมายถึง ชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษา หรือการศึกษาก่อนวัยเรียน ได้แก่ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 และชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

1.5.4 ครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูซึ่งทำหน้าที่สอนประจำชั้น อนุบาลศึกษาปีที่ 1 หรืออนุบาลศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2539

1.5.5 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ซึ่งอยู่ในฐานะหัวหน้าสถานศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2539

1.5.6 แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2536 หมายถึง หลักสูตร ที่กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศ ให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ได้นำไปใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับอนุบาลศึกษา

1.5.7 สภาพการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา หมายถึง การปฏิบัติงานตามภาระงาน 7 ภาระงาน คือ การวางแผนและการบริหาร การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การจัด บุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตนักเรียน ความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.5.8 การวางแผนและการบริหาร หมายถึง การจัดทำแผนงานภารกิจระดับอนุบาลศึกษา การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีช่วยในการบริหาร ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

1.5.9 การเรียนการสอน หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรอนุบาลระดับท้องถิ่น การจัดทำ แผนการสอน การพัฒนารูปแบบและเทคนิคการเรียนการสอน การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการ ประเมินผลการเรียนการสอน การผลิตพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดมุมหนังสือและ ห้องสมุดอนุบาล การใช้แหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การเรียนการสอน ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา

1.5.10 การนิเทศการศึกษา หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีใน เรื่องการนิเทศให้แก่บุคลากร การจัดกิจกรรมการนิเทศศึกษาระดับอนุบาลศึกษา ซึ่งข้อมูลได้ จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

1.5.11 การจัดบุคลากร หมายถึง การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมพัฒนา บุคลากร การจัดสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามและ การสัมภาษณ์ผู้บริหาร

1.5.12 การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การใช้อาคารสถานที่จัดห้องเรียนระดับอนุบาลศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนด การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมระดับอนุบาลศึกษา ซึ่งข้อมูลได้จากแบบสำรวจรายการและการสังเกตโดยผู้วิจัย

1.5.13 การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตนักเรียน การจัดบริการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา

1.5.14 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การให้บริการต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การประชาสัมพันธ์และติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนระดับอนุบาลศึกษา ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา

1.5.15 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประจำห้องเรียน วัสดุประจำมุมประสบการณ์ วัสดุครูจัดทำไว้ระดับอนุบาลศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์ระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2538 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งข้อมูลได้จากแบบสำรวจรายการ

1.5.16 สภาพปัจจุบัน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง สภาพที่มีอยู่และใช้การได้ดีของสื่อวัสดุอุปกรณ์ ในขณะที่เก็บข้อมูล

1.5.17 ความต้องการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง ความต้องการของครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษาเกี่ยวกับการจัดหา ใช้ เก็บรักษา สื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนระดับอนุบาลศึกษา ซึ่งข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนระดับอนุบาลศึกษา

1.5.18 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง คือ โรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนไม่เกิน 120 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 121-300 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

1.5.19 ขนาดของอำเภอ หมายถึง อำเภอที่มีขนาดต่างกัน โดยใช้จำนวนนักเรียนทุกชั้นเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งได้ 5 ขนาด คือ อำเภอขนาดใหญ่มาก นักเรียน 20,000 คน ขึ้นไป ขนาดใหญ่ นักเรียน 10,001-19,999 คน ขนาดกลาง นักเรียน 7,001-10,000 คน ขนาดเล็ก นักเรียน

4,001-7,000 คน ขนาดเล็กมาก นักเรียน 4,000 คน ลงมา (สำนักงานการประถมศึกษา  
จังหวัดชัยภูมิ, 2538)

1.5.20 ส่วนใหญ่ หมายถึง จำนวนร้อยละ 75 ขึ้นไป (เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา)

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ได้แนวทางในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลศึกษา
- 1.6.2 ได้แนวทางในการจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
- 1.6.3 ได้แนวทางในการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบในการจัดการเรียนการสอน ระดับชั้น  
อนุบาลศึกษา